

Sposób realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunki wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych.

Dz.U.2016.1757 t.j. z dnia 2016.10.25

Status: Akt obowiązujący

Wersja od: 25 października 2016r.

tekst jednolity

Wejście w życie:

16 sierpnia 2006 r.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA BUDOWNICTWA ¹

z dnia 14 lipca 2006 r.

w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych

Na podstawie art. 11 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2015 r. poz. 139 i 1893 oraz z 2016 r. poz. 1250) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) sposób realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych;
- 2) warunki wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, w tym dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych;
- 3) sposób sprawowania kontroli ilości i jakości ścieków.

§ 2. Dostawca ścieków przemysłowych wprowadzając je do urządzeń kanalizacyjnych, zapewnia:

- 1) ograniczenie lub eliminację substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, określonych w przepisach dotyczących warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego;
- 2) równomierne ich odprowadzanie, odpowiednio do przepustowości kanałów i dopuszczalnego obciążenia oczyszczalni ścieków;
- 3) ograniczenie tych zanieczyszczeń, które niekorzystnie wpływają na pracę oczyszczalni ścieków.

§ 3. W sytuacji powiadomienia przez dostawcę ścieków przemysłowych o awarii, powodującej zrzut niebezpiecznych substancji do urządzeń kanalizacyjnych, stosuje się przepisy o ochronie środowiska.

§ 4. Instalowanie niezbędnych urządzeń podczyszczających ścieki przemysłowe powinno odbywać się zgodnie z najlepszymi dostępnymi technikami, uwzględniającymi w szczególności ograniczenie oddziaływania ścieków na środowisko.

§ 5. Dostawca ścieków przemysłowych udostępnia przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu niezbędne dane o rodzaju i wielkości produkcji i stosowanych procesach technologicznych oraz o gospodarce ściekowej w zakładzie, w celu określenia ilości i czasowego rozkładu dopływu ścieków przemysłowych oraz rodzaju ich zanieczyszczenia.

§ 6. Dostawca ścieków przemysłowych eksploatując własną sieć i urządzenia podczyszczające, jest obowiązany postępować w sposób zapewniający ochronę środowiska.

§ 7. Ścieki przemysłowe nie mogą być rozcieńczane wodą w celu uzyskania dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w rozporządzeniu.

§ 8. Ścieki przemysłowe mogą być wprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych, jeżeli:

- 1) nie stanowi to zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia osób obsługujących urządzenia kanalizacyjne, stanu konstrukcji budowlanych i prawidłowego działania tych urządzeń oraz oczyszczalni ścieków, a także dla spełnienia przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne warunków pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi i stosowania osadów ściekowych;
- 2) spełnione są przez dostawcę ścieków przemysłowych warunki posiadanego pozwolenia wodnoprawnego, gdy takie pozwolenie jest wymagane na podstawie przepisów Prawa wodnego;
- 3) temperatura tych ścieków nie przekracza 35°C, a odczyn pH mieści się w przedziale od 6,5 do 9,5, z wyłączeniem ścieków zawierających cyjanki i siarczki, dla których pH mieści się w przedziale od 8 do 10;
- 4) są podatne na mechaniczno-biologiczne procesy oczyszczania.

§ 9.

1. Ścieki przemysłowe zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego odprowadzane z określonych rodzajów produkcji do urządzeń kanalizacyjnych, z zastrzeżeniem § 15, nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia.
2. Dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia powinny być spełnione w próbie średniej dobowej, proporcjonalnej do przepływu, zmieszanej z próbek pobranych przez dostawcę ścieków przemysłowych ręcznie lub automatycznie, w odstępach co najwyżej dwugodzinnych.
3. Pobór próbek ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, wymienione w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz pomiary stężeń tych substancji powinny być wykonywane przez dostawcę ścieków przemysłowych nie rzadziej niż raz na kwartał, w miejscu reprezentatywnym dla odprowadzanych ścieków.

§ 10.

1. Ścieki przemysłowe wprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych, zawierające substancje zanieczyszczające wymienione w załączniku nr 2 do rozporządzenia, z zastrzeżeniem § 15, nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w tym załączniku.

2. Dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia powinny być spełnione w próbce średniej dobowej, proporcjonalnej do przepływu, zmieszanej z próbek pobranych przez dostawcę ścieków przemysłowych ręcznie lub automatycznie, w odstępach co najwyżej dwugodzinnych. W przypadku odczynu i temperatury wartości odnoszą się do próbek jednorazowych pobranych losowo.
3. Pobór próbek ścieków przemysłowych zawierających substancje zanieczyszczające wymienione w załączniku nr 2 do rozporządzenia oraz pomiary stężeń tych substancji powinny być wykonywane przez dostawcę ścieków przemysłowych nie rzadziej niż dwa razy w roku, w miejscu reprezentatywnym dla odprowadzanych ścieków.

§ 11.

1. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne prowadząc kontrolę ścieków przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych, ustala miejsce, sposób i częstotliwość poboru kontrolnych próbek.
2. Pobór kontrolnych próbek odbywa się po zawiadomieniu dostawcy ścieków przemysłowych o zamiarze przeprowadzenia kontroli i w obecności upoważnionego przedstawiciela dostawcy ścieków przemysłowych.

§ 12.

1. Zakres wskaźników zanieczyszczeń i ich dopuszczalne wartości oraz maksymalną wartość strumienia objętości ścieków przemysłowych, w zależności od specyfiki tych ścieków, ustala przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, uwzględniając warunki pozwoleń wodnoprawnych, o których mowa w § 8 pkt 1 i 2.
2. Dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych, o których mowa w ust. 1, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala na podstawie:
 - 1) bilansu ilości i jakości ścieków komunalnych, odprowadzanych do oczyszczalni ścieków;
 - 2) faktycznej przepustowości oczyszczalni i stosowanej technologii oczyszczania ścieków oraz uzyskiwanego stopnia redukcji zanieczyszczeń i sposobu stosowania osadów ściekowych;
 - 3) uzgodnionej z dostawcą ścieków przemysłowych możliwości zastosowania w zakładzie najlepszej dostępnej techniki w produkcji i podczyszczaniu tych ścieków, w celu zmniejszenia ładunków zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych wprowadzanych do kanalizacji.

§ 13. Jeżeli ilość wprowadzanych ścieków przemysłowych stanowi więcej niż 10% ogólnej ilości ścieków komunalnych odprowadzanych do oczyszczalni lub gdy jest to niezbędne dla spełnienia warunków przy stosowaniu osadów z oczyszczalni na cele nieprzemysłowe, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może ustalić niższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń niż określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 14. Jeżeli ilość wprowadzanych ścieków przemysłowych stanowi mniej niż 10% ogólnej ilości ścieków komunalnych odprowadzanych do oczyszczalni, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może ustalić wyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń niż określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia, po spełnieniu warunków, o których mowa w § 8.

§ 15. W przypadku braku oczyszczalni ścieków w zbiorczym systemie kanalizacyjnym przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala warunki wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zgodnie z przepisami dotyczącymi warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 16. W badaniach próbek ścieków przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych stosuje się metodyki referencyjne analizy, takie jak metodyki określone w przepisach dotyczących warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 17. Osady z oczyszczalni ścieków obsługującej zbiorczy system kanalizacyjny nie powinny stanowić zagrożenia dla środowiska oraz powinny nadawać się do ich stosowania zgodnie z przepisami o odpadach.

§ 18. Warunki wprowadzania do urządzeń kanalizacyjnych substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego w ściekach pochodzących z oczyszczania gazów odlotowych z procesu termicznego przekształcania odpadów przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ustala zgodnie z przepisami dotyczącymi warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 19. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 16 sierpnia 2006 r. ²

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1

DOPUSZCZALNE WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW ZANIECZYSZCZEŃ DLA NIEKTÓRYCH SUBSTANCJI SZCZEGÓLNI SZKODLIWYCH DLA ŚRODOWISKA WODNEGO W ŚCIEKACH PRZEMYSŁOWYCH WPROWADZANYCH DO URZĄDZEŃ KANALIZACYJNYCH

Lp.	Rodzaj substancji	Rodzaj produkcji	Jednostka miary	Dopuszczalne wartości	
				średnia dobową	średnia miesięczną
1	2	3	4	5	6
1	Rtęć (Hg)	Elektroliza chlorków metalicznych za pomocą elektrolizerów rtęciowych	mg Hg/l ścieków ¹⁾	0,2	0,05

		<p>Zakłady przemysłu chemicznego stosujące katalizatory rtęciowe w produkcji chlorku winylu i innych procesach.</p> <p>Produkcja katalizatorów rtęciowych stosowanych w produkcji chlorku winylu.</p> <p>Produkcja organicznych i nieorganicznych związków rtęci oraz baterii galwanicznych zawierających rtęć.</p> <p>Zakłady odzysku rtęci, wydobycia i rafinacji metali nieżelaznych oraz oczyszczania odpadów zawierających rtęć</p>	mg Hg/l ścieków	0,1	0,05
		Inne zakłady	mg Hg/l ścieków	0,06	0,03
2	Kadm (Cd)	Produkcja związków kadmu,	mg Cd/l ścieków	0,4	0,2

		wydobywanie cynku, rafinacja ołowiu i cynku, powlekanie elektrolityczne, przemysł metalowy (związany z kadmem) i metali nieżelaznych oraz produkcja: barwników, stabilizatorów, baterii elektrolitycznych, kwasu fosforowego i/lub nawozów fosforowych z fosforytów, produkcja baterii galwanicznych i akumulatorów			
		Przemysł szklarski	mg Cd/l ścieków	0,1	
		Przemysł ciepłowniczy	mg Cd/l ścieków	0,05	
		Przemysł ceramiczny	mg Cd/l ścieków	0,07	
		Inne zakłady	mg Cd/l ścieków	0,4	0,2
3	Heksachlorocykloheksan (HCH) ²⁾		mg HCH/l ścieków	0	0
4	Tetrachlorometan	Produkcja tetrachloromet	mg CCl ₄ /l ścieków	3,0	1,5

	(CCl ₄)	<p>anu przez nadchlorowanie w procesach obejmujących i nieobjętych prania.</p> <p>Produkcja chlorometanu przez chlorowanie metanu (łącznie z wysokociśnieniowymi elektrolitycznym wytwarzaniem chloru) i metanolu</p>			
		Inne zakłady	mg CCl ₄ /l ścieków	3,0	1,5
5	Pentachlorofenol (PCP) 2,3,4,5,6-pięciochloro-1-hydroksybenzen i jego sole	Produkcja pentachlorofenolanu sodu przez hydrolizę heksachlorobenzenu	mg PCP/l ścieków	2,0	1,0
		Inne zakłady	mg PCP/l ścieków	2,0	1,0
6	Aldryna, dieldryna, endryna, izodryna ²⁾		mg/l ścieków	0	0
7	Dwuchloro-dwufenylo-trójchloroetan (DDT) ²⁾		mg/l ścieków	0	0
8	Wielopierścieniowe chlorowane		mg/l ścieków	0	0

	dwufenyle (PCB) ²⁾				
9	Wielopierścieniowe chlorowane trójfenyleny (PCT) ²⁾		mg/l ścieków	0	0
10	Heksachlorobenzen (HCB)	Produkcja i przetwórstwo heksachlorobenzenu	mg HCB/l ścieków	0,0	0,0
		Produkcja tetrachloroetyleny (PER) i tetrachlorometanu (CCl ₄) przeznaczonych do nadchlorowania	mg HCB/l ścieków	3,0	1,5
		Produkcja trichloroetyleny (TRI) i/lub tetrachloroetyleny (PER) za pomocą innych procesów	mg HCB/l ścieków	2,0	1,0
	Heksachlorobutadien (HCBd)	Przemysł metaliczny żelaznych	mg HCB/l ścieków	0,003	
		Inne zakłady	mg HCB/l ścieków	2,0	1,0
		Produkcja tetrachloroetyleny (PER) i tetrachlorometanu (CCl ₄) przeznaczonych do nadchlorowania	mg HCBd/l ścieków	3,0	1
		Inne zakłady	mg HCBd/l ścieków	3,0	1,0

12	Trichlorometan (chloroform) (CHCl ₃)	Produkcja chlorometanów z metanolu lub z kombinacji metanolu i metanu (tj. przez hydrochlorowanie metanolu, a następnie chlorowanie chlorku metylu) oraz produkcja chlorometanów przez chlorowanie metanu	mg CHCl ₃ /l ścieków ³⁾	2,0	1,0
		Inne zakłady	mg CHCl ₃ /l ścieków ³⁾	2,0	1,0
13	1,2-dichloroetan (EDC)	Produkcja 1,2-dichloroetanu bez przetworzenia i wykorzystania w tym samym zakładzie	mg EDC /l ścieków przy 2 m ³ /t zdolności produkcyjnej oczyszczonego EDC	2,5	1,25
		Produkcja 1,2-dichloroetanu i przetwarzanie lub wykorzystanie w tym samym zakładzie ⁴⁾	mg EDC/l ścieków przy 2,5 m ³ /t zdolności produkcyjnej oczyszczonego EDC	5,0	2,5
		Przetwarzanie 1,2-dichloroetanu w substancje inne niż chlorek winylu, w	mg EDC/l ścieków przy 2,5 m ³ /t zdolności przetwarzania EDC	2,0	1,0

		szczegółności produkcja etylenodwuaminy, etylenopoliaminy, 1,1,1-trichloroetanu, trichloroetylenu i nadchloroetylenu			
		Stosowanie EDC do odłuszczenia metali poza zakładem produkującym EDC ⁵⁾	mg EDC/l ścieków	0,2	0,1
		Inne zakłady ⁵⁾	mg EDC/l ścieków	0,2	0,1
14	Trichloroetylen (TRI)	Produkcja trichloroetylenu (TRI) i tetrachloroetylenu (PER)	mg TRI/l ścieków	1,0	0,5
		Stosowanie TRI do odłuszczenia metali ⁶⁾	mg TRI/l ścieków	0,2	0,1
		Inne zakłady	mg TRI/l ścieków	0,2	0,1
15	Tetrachloroetylen (PER)	Produkcja trichloroetylenu (TRI) i tetrachloroetylenu (PER); proces TRI-PER	mg PER/l ścieków przy 5 m ³ /t produkcji TRI+PER	1,0	0,5
		Produkcja tetrachlorometanu i	mg PER/l ścieków przy 2 m ³ /t	2,5	1,25

		tetrachloroetylen (PER); p r o c e s TETRA-PER	produkcji TETRA+PER		
		Inne zakłady	mg PER/l ścieków	1,0	0,5
16	Trichlorobenz en (TCB) jako suma trzech izomerów (1,2,3-TCB + 1,2,4-TCB + 1,2,5-TCB)	Pr o d u k c j a trichlorobenze nu p r z e z odchlorowodo rowanie heksachlorocy kloheksanu (HCH) i/lub przetwarzanie trichlorobenze nu	mg TCB/l ścieków przy 10 m ³ /t produkcji TCB	2,0	1,0
		Pr o d u k c j a i / l u b przetwarzanie chlorobenzenu p r z e z chlorowanie benzenu	mg TCB/l ścieków przy 10 m ³ /t produkcji lub przetworzenia jedno- lub dwuchloroben zenu	0,1	0,05
		Inne zakłady	mg TCB/l ścieków	0,1	0,05

Objaśnienia:

- 1) Wartości dopuszczalne stosują się do całkowitej ilości rtęci obecnej we wszystkich zawierających rtęć ściekach odprowadzanych z terenu zakładu.
- 2) Substancje, których produkcja, stosowanie i wprowadzenie do obrotu jest w Polsce zabronione.
- 3) Jeżeli to możliwe, wartość średnia dobową nie powinna przekraczać dwukrotnej wartości średniej miesięcznej.
- 4) Jeżeli zdolność przetwarzania i wykorzystania 1,2-dichloroetanu jest większa od zdolności produkcyjnej, wartości dopuszczalne odnoszą się do całkowitej zdolności przetwarzania i wykorzystania.
- 5) Wartości dopuszczalne stosują się do zrzutów przekraczających 30 kg EDC na rok.
- 6) Wartości dopuszczalne stosują się do zrzutów przekraczających 30 kg TRI na rok.

**DOPUSZCZALNE WARTOŚCI DLA POZOSTAŁYCH WSKAŹNIKÓW
ZANIECZYSZCZEŃ W ŚCIEKACH PRZEMYSŁOWYCH WPROWADZANYCH
DO URZĄDZEŃ KANALIZACYJNYCH**

Lp.	Rodzaj substancji	Jednostka	Dopuszczalna wartość
1	2	3	4
1	Zawiesiny łatwo opadające	ml/l	10
2	Zawiesiny ogólne	mg/l	1) ¹⁾
3	C h e m i c z n e zapotrzebowanie tlenu (ChZT _{Cr})	mg O ₂ /l	1) ¹⁾
4	P i ę c i o d o b o w e biochemiczne zapotrzebowanie tlenu (BZT ₅)	mg O ₂ /l	1) ¹⁾
5	O g ó l n y w ę g i e l organiczny (OWO)	mg C/l	1) ¹⁾
6	Azot amonowy	mg N _{NH4} /l	100 ²⁾ 200 ³⁾
7	Azot azotynowy	mg N _{NO2} /l	10
8	Fosfor ogólny	mg P/l	1) ¹⁾
9	Chlorki	mg Cl/l	1000
10	Siarczany	mg SO ₄ /l	500
11	Siarczyny	mg SO ₃ /l	10
12	Żelazo ogólne	mg Fe/l	4) ⁴⁾
13	Glin	mg Al/l	4) ⁴⁾
14	Antymon	mg Sb/l	0,5
15	Arsen	mg As/l	0,5
16	Bar	mg Ba/l	5
17	Beryl	mg Be/l	1
18	Bor	mg B/l	10
19	Cynk	mg Zn/l	5
20	Cyna	mg Sn/l	2
21	Chrom ⁺⁶	mg Cr/l	0,2
22	Chrom ogólny	mg Cr/l	1
23	Kobalt	mg Co/l	1
24	Miedź	mg Cu/l	1
25	Molibden	mg Mo/l	1
26	Nikiel	mg Ni/l	1

27	Ołów	mg Pb/l	1
28	Selen	mg Se/l	1
29	Srebro	mg Ag/l	0,5
30	Tal	mg Tl/l	1
31	Tytan	mg Ti/l	2
32	Wanad	mg V/l	2
33	Chlor wolny	mg Cl ₂ /l	1
34	Chlor całkowity	mg Cl ₂ /l	4
35	Cyjanki związane	mg CN/l	5
36	Cyjanki wolne	mg CN/l	0,5
37	Fluorki	mg F/l	20
38	Siarczki	mg S/l	1
39	Rodanki	mg CNS/l	30
40	Fenole lotne (indeks fenolowy)	mg/l	15
41	Węglowodory ropopochodne	mg/l	15
42	Substancje ekstrahujące się eterem naftowym	mg/l	100
43	Insektycydy fosforoorganiczne	mg/l	0,1
44	Lotne związki chloroorganiczne (VOX)	mg Cl/l	1,5
45	Adsorbowalne związki chloroorganiczne (AOX)	mg Cl/l	1
46	Lotne węglowodory aromatyczne (BTX - benzen, toluen, ksylen)	mg/l	1
47	Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA)	mg C/l	0,2
48	Surfaktanty anionowe (substancje powierzchniowo czynne anionowe)	mg/l	15
49	Surfaktanty niejonowe	mg/l	20

	(s u b s t a n c j e p o w i e r z c h n i o w o c z y n n e n i e j o n o w e)	
--	--	--

Objaśnienia:

- 1) Wartości wskaźników należy ustalać na podstawie dopuszczalnego obciążenia oczyszczalni ładunkiem tych zanieczyszczeń.
- 2) Dotyczy ścieków odprowadzanych do oczyszczalni dla aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców < 5000 .
- 3) Dotyczy ścieków odprowadzanych do oczyszczalni dla aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców ≥ 5000 .
- 4) Zanieczyszczenie ogranicza wartość wskaźnika: zawiesiny łatwo opadające.

¹ Obecnie działem administracji rządowej - budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo kieruje Minister Infrastruktury i Budownictwa, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Infrastruktury i Budownictwa (Dz.U.2015.1907).

² Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 20 lipca 2002 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz.U.2002.129.1108), które zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2005.85.729) traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.